

شکر

حتماً تاکنون بارها به دوستان خود یا انسان‌های دیگر کمک کرده یا هدیه‌ای داده‌اید یا دیگران به شما کمک کرده‌اند یا به شما هدیه‌ای داده‌اند. در چنین حالتی طبیعی است که انسان، سپاسگزار شخص یاری‌کننده یا هدیه‌دهنده باشد. انسان عقلاً و فطرتاً درمی‌یابد که باید از کسی که به او نعمتی بخشیده یا خیری رسانده است، سپاسگزاری کند؛ حتی حیوانات نیز در حد درک و توان خود از صاحب خود یا کسی که به آن‌ها خیری برساند تشکر می‌کنند.

همه‌ی موجودات در دریای بی‌کران نعمت‌های الهی غرق‌اند. هر موجودی که عاقل‌تر و داناتر باشد، نسبت به آفریدگار خود شاکرتر است. سعدی چه زیبا گفته است:

از دست و زبان که برآید   کز عهده‌ی شکرش به درآید

شناخت واژه

شَكَرَ (ك) شُكْرًا، شُكْرًا: سپاس‌گزاری کرد؛ شکر به معنای توجه به نعمت، اظهار آن و سپاس‌گزاری از مُنعم است.

شکر قلبی توجه به نعمت خدا؛ شکر زبانی سپاس از منعم (مانند گفتن **شُكْرًا لِلَّهِ**) و شکر عملی به کارگرفتن نعمت در راهی است که خدا می‌خواهد.

جست و جو

در زبان فارسی چه کلماتی از این ریشه به کار می‌رود؟ درباره‌ی معنا و کاربرد آن‌ها گفت‌وگو کنید.

کاربرد در قرآن

برای آشنایی بیش‌تر با کاربردهای مختلف واژه‌ی محوری درس، جدول زیر را کامل کنید.

معنای واژه	مشخصات صرفی واژه	عبارت قرآنی	واژه	آیه
		أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ نمل ۱۹	أَنْ أَشْكُرَ	۱
		وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ زمر ۷	إِنْ تَشْكُرُوا	۲
		أَنْ أَشْكُرَ لِلَّهِ لقمان ۱۸	أَشْكُرُ	۳
		لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا انسان ۹	شُكُور	۴
		إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ شوری ۲۳	شَکُور	۵
		بَلِ اللَّهِ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ زمر ۶۶	شَاكِرِينَ	۶
		وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا انسان ۲۲	مَشْكُور	۷

قرآنت و ترجمہ

۱- فَادْكُرُونِي اَدْكُرْكُمْ

وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ^۱

بقرہ ۱۵۲

۲- اِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ

اِمَّا شَاكِرًا وَاِمَّا كَافِرًا

انسان ۳

۳- فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ حَلٰلًا طَيِّبًا

وَاشْكُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

نحل ۱۱۴

۴- وَاِذْ تَاَذَنُ رَبُّكُمْ

لِيَنْ شَاكِرْتُمْ لَازِيدَنَّكُمْ

وَلِيَنْ كَفَرْتُمْ اِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

وَ قَالَ مُوسٰى اِنَّ تَكْفُرًا اَنْتُمْ وَاَمِّنٌ فِى الْاَرْضِ جَمِيعًا

فَاِنَّ اللّٰهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ

ابراهيم ۷ و ۸

۵- وَ اللّٰهُ اَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ اُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا

وَ جَعَلَ لَكُمْ السَّمْعَ وَ الْاَبْصَارَ وَ الْاَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

نحل ۸۷

۱- لَا تَكْفُرُونَ: لَا تَكْفُرُونِي = لَا تَكْفُرُوا + نِي + ي

۶- ... قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي
 لِيَبْلُونِي^۱ أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ
 وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ
 وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ

نمل ۴۰

۷- وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ
 حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ^۲
 وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ
 أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ^۳
 إِلَيَّ الْمَصِيرُ

لقمان ۱۴

۸- أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَةِ اللَّهِ
 لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ
 إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

لقمان ۳۱

۱- لِيَبْلُونِي: ل+ يَبْلُو+ ن+ ي

۲- وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ: با ناتوانی و ضعف روز افزون.

۳- لِوَالِدَيْكَ: ل+ وَالِدَيْنِ+ كَ؛ همان طور که می دانید «ن» در اسم های تشبیه و «ن» در اسم های جمع سالم، هنگام اضافه شدن به اسم دیگر حذف می شود.

تمرینات

تمرین اول — با دقت و تدبیر در آیات درس، پرسش‌های زیر را پاسخ دهید.
۱- شکر را تعریف کرده و اهمیت آن را بیان کنید.

۲- از چه کسانی و در برابر چه چیزهایی باید شکرگزاری کرد؟

۳- با توجه به معنای دو کلمه‌ی «صَبَّار» و «شَکُور»، در کنار هم آمدن این دو صفت چه چیزی را نشان می‌دهد؟

تمرین دوم — با دقت در آیات ۶۲ فرقان و ۷۳ یس و آیاتی که به عبارت «لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ» — با مراجعه به معجم — ختم شده است، بیان کنید خداوند در چه مواردی از انسان‌ها خواسته است تا شکر او را به‌جا آورند؟

تمرین سوم — «شکور» در هریک از آیات زیر صفت چه کسی است؟ آیا تفاوتی در معنای هریک وجود دارد؟ توضیح دهید.

۱- وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ
تغابن ۱۷

۲- إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ
لقمان ۳۱

۳- لِيُؤْفِقَهُمْ أَجْرَهُمْ وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ
إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ
فاطر ۳۰

حکمت

حضرت امام صادق (عليه السلام) :

شُكْرُ النِّعْمَةِ اجْتِنَابُ الْمَحَارِمِ
وَتَمَامُ الشُّكْرِ قَوْلُ الرَّجُلِ :
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ميزان الحكمة، باب شكر

